

GLASNYT

Udgivet af Glashistorisk Selskab Aalborg * 1976

Nummer 57.

maj 2013

27 årgang

Indhold.

Side. 3-5 Referat fra mødet den 20.02.13 Til Pryd og Nytte foredrag af Jan Kock

Side. 6-7 Jomfru Sørensen – Madam Wendt: artikel af Irene Kristensen

Side. 8-10 Egeløv på glat stilk: artikel af Niels Andersen & Torben Errboe

Side. 11 Nyt fund af Vinglas nr.10 med egeløv: artikel af Torben Errboe

Side. 12-18 Referat fra mødet den 20.03.13 Lampeglas foredrag af Anders Jørgensen

Side.19-26 Nyt om produktion og glasslibere på de himmerlandske glasværker.v/JFR.

Side 27 Farvel og tak Michael Af *Jan Kock*

Side. 28 Besøg hjemmesiden www.gsaa1976

GLASNYTs redaktion adresse:

Glashistorisk Selskab Aalborg*1976

Postboks 543, 9100 Aalborg.

Besøg hjemmesiden: www.gsaa1976.dk

eller www.glashistoriskselskabaalborg.dk

Ansvarlig redaktion:

Poul Schjelder – TLF. 98 38 12 26

E-mail : schjelder@tv.dk

Erling Vadgaard - TLF. 86 41 91 94

Irene M. Kristensen - TLF. 86 27 22 96

Bente Hansen - TLF. 98 38 33 54

Tryk : Schjelder / KONICA MINOLTA digital kopiprinter

KONICA MINOLTA

Konica Minolta Business Solutions Denmark a/s

Gøteborgvej 1, 9200 Aalborg SV

Tlf. : 72 21 21 21 FAX : 72 21 27 02

Referat fra møde 20.2.2013

Jan Kock: "Til Pynt og nytte"

Det er som sædvanligt spændende, når Jan kommer og øser ud af sin store viden om glas, og medlemmerne var da også mødt talstærkt op. Denne gang kom vi på en overordentlig interessant vandring gennem hele den danske glashistorie med mange pudsige eksempler på, hvad glasværkerne har produceret til skiftende tiders behov for glasvarer både til stuerne og bordets pryde og til alskens praktiske formål. Det blev altså en blandet "Kock"-tail, men et glimrende overblik over et par århundreders udvikling.

Som eksempel på mangfoldigheden af produktionen så vi først et billede af et par kuriositeter, nemlig redeæg og dueskydningskugler, og vi hørte om de forskellige teknikker fra mundblæsning over fastblæsning og presning til indførelsen af de hel- og halvautomatiske maskiner.

Man må jo ikke glemme, at den allervigtigste produktion var flaskerne, der efterhånden blev uundværlige som emballage for øl, vand, mælk og alt muligt andet. Vi fik illustreret ølflaskens udvikling fra de første ”hamrede” mundblæste flasker fra Holmegaard over skulderflasker med forskellige mærkninger og mundstykker til den moderne flaske, der nok snart må vige pladsen for dåserne. Og tilsvarende fulgte vi udviklingen for sodavands- og mælkeflaskernes vedkommende. Der har også været flasker, dåser og glas til alt mellem himmel og jord fra de små søde figurflasker og den fine pressede thedåse i Holmegaards 1853-katalog til flasker til rottegift, skosværtedåser og masser af henkogningsglas. Alt sammen noget der tilhører en svunden tid. Nu har plastik overtaget mange funktioner.

Borrdækningskulturen er et kapitel for sig. Rhinskvinsglas skulle ifølge gammel tradition helst være grønne, men der var adskillige nuancer heraf. Champagneglasset kunne enten være højt og spidst eller skålformet, og der har i det hele taget været meget mode forbundet med hvordan de ideelle glas til forskellige formål skulle se ud.

Efter 1925 kommer så den periode, hvor dygtige designere, ikke mindst Jacob Bang og senere Per Lütken og Michael Bang bringer dansk glas frem i forreste række i international sammenhæng. Men nu er Holmegaard som det sidste danske glasværk lukket ned, idet kun den automatiske flaskeproduktion kører under irsk ledelse, selv om danske designere arbejder for Rosendahl, der har købt navnet og får produceret Holmegaard-ting i udlandet.

Jan kom også ind på den store produktion, der gennem tiderne har været af belysningsartikler til alle formål og skiftende energiformer fra tran over petroleum og gas til elektricitet i et væld af størrelser, former og de mest kunstfærdige udførelser: natlamper, tulper, ampler, cupidoskærme m.m. Ikke mindst de fynske opalglasting er kendt og beundret.

Presseglasset blev, da denne teknik var udviklet, en meget stor artikel for Kastrup og senere Fyens Glasværk, og vi har meget fine tegninger heraf på katalogbladene fra Kastrup. Det var også dette værk, der specialiserede sig i ætseteknikken. I det hele taget har mange forskellige teknikker med større og mindre held været afprøvet ved de danske glasværker. F.eks. forsøgte Holmegaard sig i sin tid med fremstilling af vinduesglas, men det blev en fiasko. I nyere tid har vi så haft denne produktion i Korsør.

Det er nu slut med de danske glasværker, men gudskelov har vi nu alle de mange studioglashytter, der blomstrer og trives og laver spændende ting.

Vi takker Jan mange gange for et interessant og underholdende foredrag.

IK

foto: E.V.

Jomfru Sørensen – Madam Wendt

Det er de mest uventede steder man kan støde på glasværkshistorie. Jeg faldt for nylig tilfældigvis over en bog af **Lisbeth Smedegaard Andersen** med titlen ”Det begyndte med **Jomfru Sørensen** - kvindeskæbner gennem 200 år”. Den handler om forfatterens formødre og deres forskellige levevilkår og skæbner, men det der fangede mit øje var, at denne jomfru Sørensen, som er forfatterens tipoldemor, kom til at tilbringe det meste af sit liv på Holmegaard fra glasværkets første år.

Sille Sørensen kom fra Sønderjylland og blev husbestyrerinde på Holmegaard omtrent samtidig med at de første glasmagere ankom fra Norge i 1825. Det var **Christian Wendt** med hustru **Magdalene** (som er af Hagen-slægten) og børn, herunder sønnen **Peter Wendt**, der allerede var udlært glasmager. Lensgrevinde Henriette Danneskiold-Samsøe, er den der efter hendes mands død kort forinden, sætter det hele i gang og ansætter assessor Hilfling som bestyrer. Først skal der bygges en ovn, der ansættes et par lærlinge, og så kommer der gang i flaskeproduktionen. Det første år nåede man at lave 56.000 flasker.

Forfatteren har været i arkiverne og studeret korrespondancen mellem Hilfling og grevinden. Det fremgår heraf, at han må have været en lidt barsk herre. Han brokker sig over hyttemesteren. Så drikker han for meget, så sker der uheld med potterne og så stiller han minsandten lønkrav. Det værste er dog, at denne jomfru Sørensen er begyndt at rende efter Peter, for hvis hun får kløerne i ham, ender det sikkert med at han bliver både ødelagt og fordrukken.

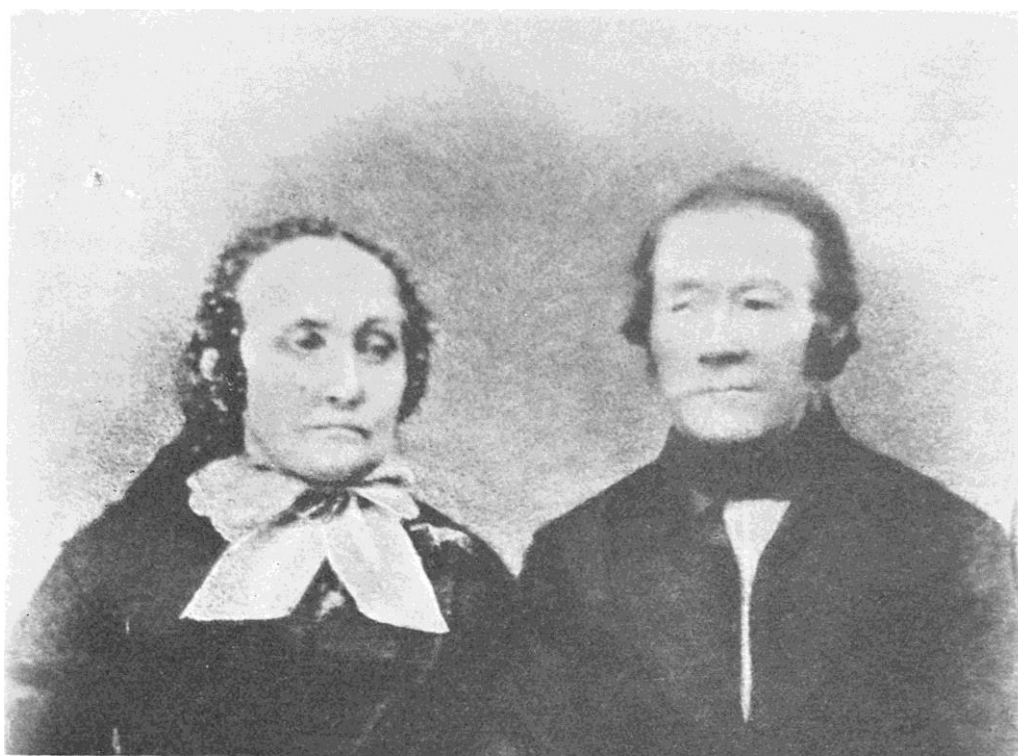
Men jomfru Sørensen er ikke sådan at bide skeer med. Hun får sin Peter, for hun vil være glasmesterfrue. Brylluppet arrangeres, og Hilfling er også inviteret men undslår sig med en undskyldning om hovedpine og sender allernådigst en gave på 10 Rd, som han dog håber, at værket vil refundere. Den unge frue er noget utilfreds med, at der blandt de nyopførte arbejderboliger ikke er en til dem, og de må foreløbig indrette sig i de forhåndenværende værelser på gården med deres nyindkøbte fine møbler, bl.a. en såkaldt firestolpet dobbeltseng. De får dog en lejlighed i det næste byggeri.

Som tiden går, kommer flere folk til, og det lille samfund udbygges med marketenderi og butik. Der sørges på alle måder godt for glasmagerne, de er vellønnede, og konerne fører en behagelig tilværelse, så Sille har gjort et godt parti. Og hun får ikke ødelagt Peter. Efterhånden får de otte børn, der alle kommer godt i vej, de fleste bliver på Holmegaard, men netop den søn Christian, som bliver forfatterens oldefar, vælger en anden karriere. Gamle Christian og Peter Wendt dør begge i 1862, men Sille får som det var skik for enker lov at blive boende og dør 70 år gammel i 1869.

Det nævnes i bogen, at forfatterens mormor, som var datter af ovennævnte søn Christian Wendt, i sin tid har vist sit barnebarn et fint lille glas med Peter Wendts monogram og en device: "Fest und treu". Gad vist, om dette glas stadig findes et sted i slægtens eje?

Det har været ret interessant at anskue glasværkslivet fra kvindesiden, og da denne bog også på anden måde er læseværdig, kan den absolut anbefales.

IK

Chr. Wendt og Hustru

Billede er lånt fra Holmegaards Glasværks 125.års jubilæumsskrift fra 1950

Egeløv på glat stilk

Niels Andersen og Torben Errboe

Som omtalt i *Dekorerede danske glas* (s. 46-47) har det i årevis undret den danske glasverden, at man ikke har fundet typen vinglas nr. 1 – uden knap på stilken – der er slebet med egeløv. Dette på trods af, at det anføres i priskuranterne.

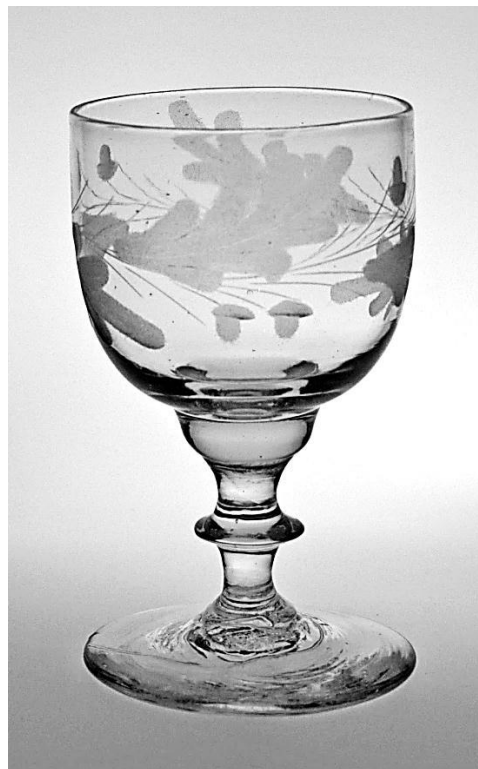
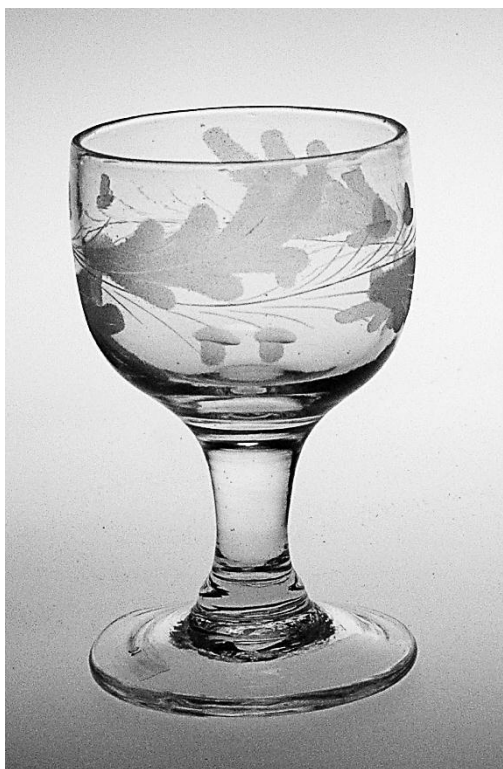
For Holmegaards vedkommende anføres tilbage fra kat. 1853 ”blomsterskaarne”, hvad indbefatter alle blomsterslibningerne, men i priskuranterne fra 1867 til 1878 udspecificeres dette yderligere til ”egeløv” i parentes. Dette gælder drikkeglas ”runde med knap eller glat Stilk”.

I Conradsminde's priskurant fra midten af 1840'erne står ligeledes ”med glat Stilk, blomsterslebne”. Eftersom man indtil videre i glashistoriske kredse kun har accepteret, at den eneste blomsterslibning, der med rimelighed kan tilbageføres til Conradsminde, er egeløvet, må det jo være dette, teksten hentyder til.

Den fælles priskurant fra Mylenberg og Aalborg dateret 1859 er noget mere uklar i sin formulering, idet det ikke helt specifikt anføres, at de ”glatstilkede” drikkeglas udføres med ”Snit”, som er priskurantens betegnelse for blomsterslibning (DDG, s. 20). Vi har dog eksempler med glatstilkede drikkeglas med vinløvsslibning, som menes at stamme fra Mylenberg (DDG, s. 93). Om Mylenberg har foretaget slibninger med egeløv diskuteres stadig, men det virker sandsynligt.

Holmegaard

I bogen er på side 47 vist et egeløvsslebet vinglas med glat stilk, som vi ved hjælp af andre slibninger i bogen antog måtte stamme fra Holmegaard. Hvad der imidlertid fremstår som en mere overbevisende dokumentation, ville være at sammenligne slibningen med egeløvet på vinglas nr. 12 (s. 32). Det fik vi desværre ikke gjort i bogen. Indtil videre er netop vinglas nr. 12 et af de bedst dokumenterede glas fra Holmegaard. Det har vi så efterfølgende gjort, og det viser sig, at slibningerne er så sammenfaldende, at det virker indlysende, at den samme sliber må have udført egeløvet. De fire 7-fligede blade bugter sig på traditionel vis, men dels er de dybt

Vinglas nr. 1 og Vinglas nr. 12 med identiske slibninger af egeløv. Holmegaard. Højde 10.1 og 11.0 cm

fligede, virker næsten overdimensionerede i størrelse, dels når de to opadpegende blade næsten til kummens kant. Også agern er karakteristiske. Vi mener, at vi nu er på sikrere grund, når vi anfører, at dette er et af de sjældne egeløvsglas med glat stilk fra Holmegaard.

Efter bogens udgivelse er dukket et tilsvarende glas op. Det ligner til forveksling det i bogen gengivne. Der må forhåbentlig gemme sig nogle flere i samlingerne end de to, vi har kendskab til. Måske fordi glasset kan virke lidt fremmed, er det muligvis blevet henført til et udenlandsk glasværk.

Conradsminde/Mylenberg

Indtil for ganske nylig var egeløvsslebne glas med glat stilk fra Co/My at betragte som ikke-eksisterende. Selv med sædvanligt forbehold og almindelig sund skepsis ser de endelig ud til at være dukket op. Fra samme bo havde en handlende opkøbt to sådanne glas, lidt forskellige i fremtoning og med henh. 5- og 7-fliget egeløv og med de obligatoriske enkelt-agern mellem bladene. Begge glas ville vi nok selv uden slibning henføre til det nordjyske.

2 vinglas med glat stilk,
slebne med egeløv.
Tv. med 7 flige, th. med 5
flige. Ant. Conradsminde
eller Mylenberg.

Højde henh. 10.3 og 10.9
cm.

Hvis disse to glas er udført på ”værkerne i skoven”, opstår naturligt nok diskussionen om, hvilket værk, der har produceret glassene. Nogle samlere mener jo, at de 5-fligede kunne være fra Mylenberg, mens de 7-fligede - især en slibning som denne kaldet Riismøller-typen - er fra Conradsminde. Problemet er, at disse private teorier er antagelser og ikke fakta. Vi vil gå så langt som til at mene, at begge glassene kan være produceret på både Conradsminde og Mylenberg. Og det er selvsagt en konklusion, der næppe er værd at nævne, men sådan er det. Og så har vi endda noget usagligt helt udeladt overvejelser vedr. Aalborg Glasværk! I vores glashistoriske verden er der desværre meget få fakta.

Odense Glasværk

I *Lagerbøger vedr. færdige Produkter, 1875-76*, berettes om ”Viin & Snapseglasser runde med Knop eller glat Stilk, Egeløv”. Vi har først for nyligt kunne placere en speciel type egeløv til Odense, men denne slibning er, så vidt vi ved, udelukkende fundet på drikkeglas med knop på stilken (DDG, s. 124). Tager vi udgangspunkt i de forskellige kendte kataloger fra de danske glasværker, hvor blomsterslibninger på drikkeglas med glat stilk står nævnt, mangler vi i heldigste fald tilsyneladende nu kun at finde et egeløvsglas med glat stilk fra Odense Glasværk.

Nyt fund af Vinglas nr. 10 med egeløv

Torben Errboe

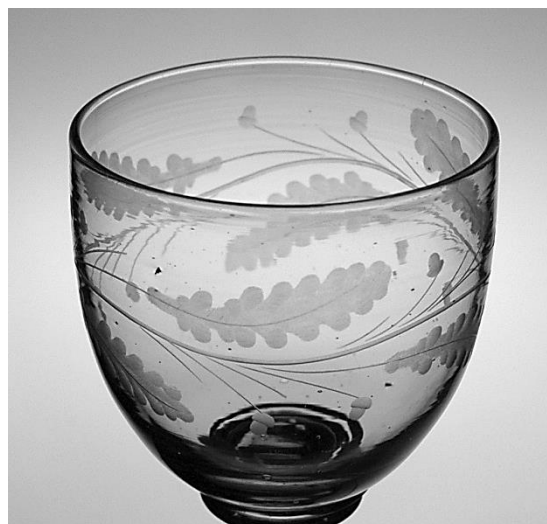
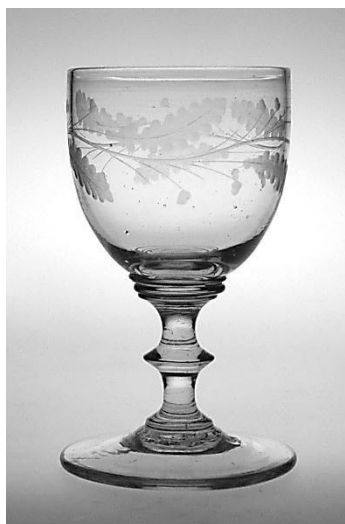
I bogen om dekorationer har vi på side 42 vist et egeløvsglas, som formentlig er snapseglass nr. 15. Denne type egeløv med de lange, smalle, mangeflagede blade havde vi før kun set på to andre tilsvarende glas, men tilskrev alligevel forsigtigt slibningen til Holmegaard.

Vi har siden set frem til, at vi på et eller andet tidspunkt ville støde på tilsvarende slibning, som bedre kunne dokumentere denne type egeløv.

Det lykkedes så for nyligt. Pludseligt stod vi med et vinglas, som måtte være af typen nr. 10, med helt tilsvarende egeløvslibning. Et formfuldendt glas med en lidt mørk sats.

Jeg har i Glasnyt nr. 48 før skrevet lidt om vinglas nr.10. Her endte jeg op med at konstatere, at vi på det tidspunkt havde kendskab til i alt tre vinglas nr. 10. Dette tal er i mellemtiden steget til seks – tre uslebne og altså nu tre blomsterslebne. Det nye glas har en højde på 11.9 cm.

Da det endnu ikke er lykkedes at spore et tilsvarende glas til andre danske eller udenlandske glasværker, må vi med stor sandsynlighed antage, at dette nyfundne glas vitterlig er vinglas nr. 10 med de karakteristiske tre omvendte trin som mollex under kummen. Er dette korrekt, må det identiske egeløv på snapseglassene derfor også være slebet på Holmegaard.

Referat fra mødet Onsdag den 20. marts 2013

På Huset, Teaterloftet, 2'sal, i 3'eren, Hasserisgade 10, 9000 Aalborg.

Glasbelysning.

Fra Fyens Glasværks Fabrikat til Holmegaard of Copenhagen.

Foredrag ved Anders T. Jørgensen

- Lidt om historien bag belysningsglasset.
- Glas leveret fra Fyens Glasværk til kendte danske belysningsvirksomheder.
- Hjemmets belysning fra Holmegaard.

Materialet glas er vidunderligt til fremstilling af lamper, men forarbejdningen af belysningsglas kræver særlige teknikker, sådanne teknikker var overordentligt effektivt indøvet på glasværket i Odense. Traditionen og håndværket fra Fyens Glasværk og designet fra Holmegaard blev en frugtbar kombination.

På tråds af den varslede *snestorm* var foredragsholderen Anders T. Jørgensen fremødt til tiden, helt over fra Fyens land.

Anders T. Jørgensen var ansat som chef for Fyns Glasværk fra 1980 til 1984

Han er nu formand for Fyens Glasvenner.

Anders havde medbragt flere forskellige lamper og vaser fra sin samling, en del af lamperne var der sat strøm til, så

det var en rigtig hyggelig modtagelse med lys i lamperne.

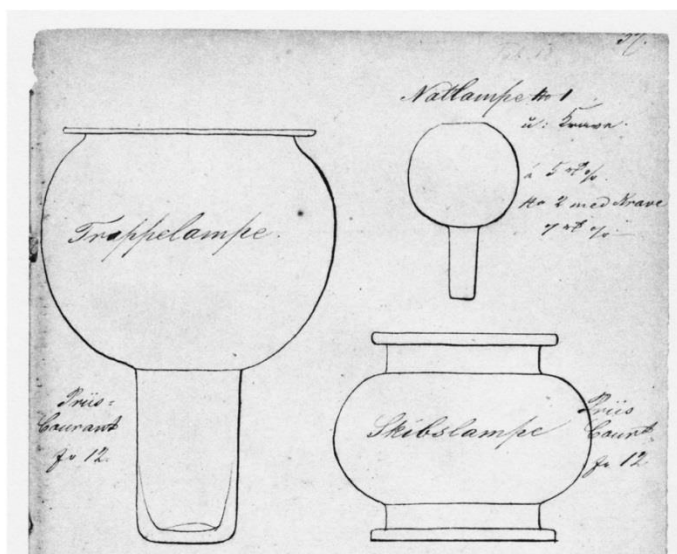
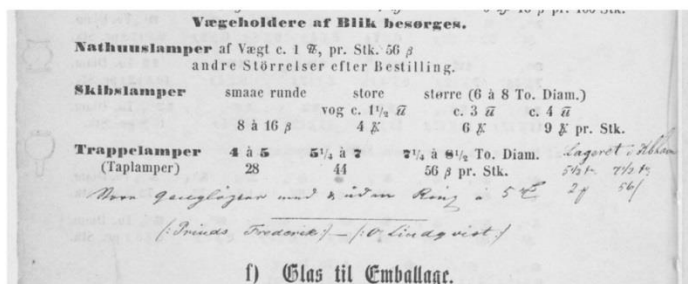
ATJ fortalte om den alsidige produktion af lampeglas som blev fremstillet på Fyens Glasværk gennem tiden, helt frem til glasværket blev lukket i 1990

Belyst ved mange billeder og foto samt en medlevende fortælling, som tryllebandt alle de fremmødte medlemmer af GSAa

En stor tak til Anders T. Jørgensen for en rigtig god og oplysende aften.

Se efterfølgende et lille udsnit af billeder og foto som Anders viste os i forbindelse med foredraget.

PS.

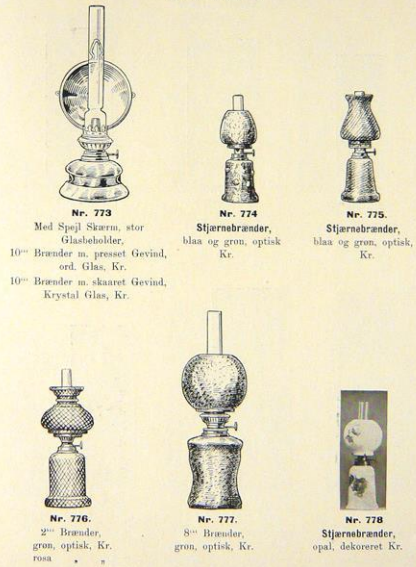
LAMPER

1910

Fog & Mørup, København K.

Natlamper.

Alle Lamperne ere forsynede med Væge.

7

Nettopriser Side 33.

FG 1903 nr. 2052

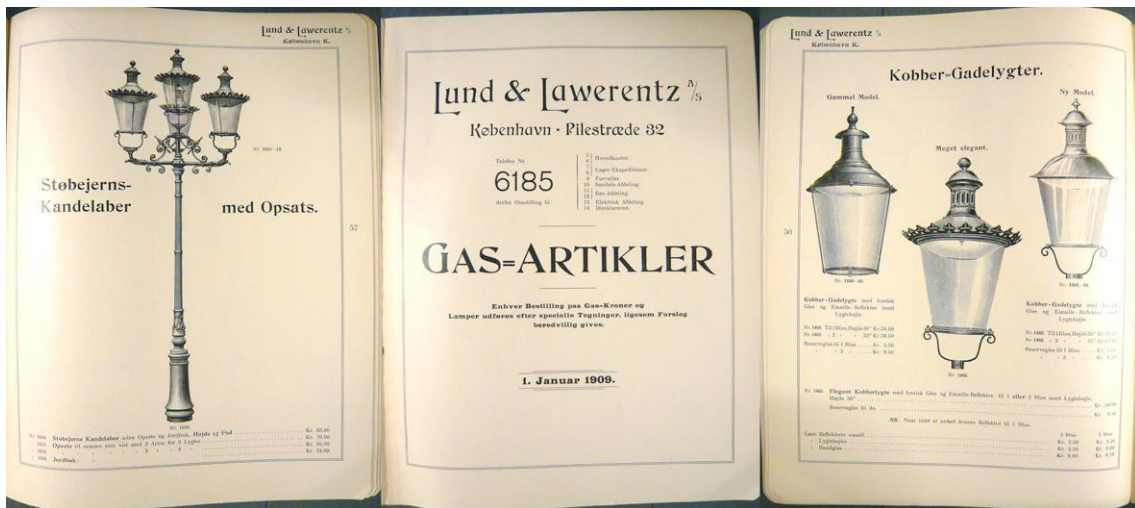
Optik 3

Dekoration 72

FG 1903 nr.2179

PH OPALGLASLAMPEN

— den nedadlysende Lampe*)
 er den mest gængse af alle PHlamper,
 og den vil i Almindelighed kunne løse alle
 Belysningsopgaver, hvor der stilles Krav
 om en god, jævn og blødfri Belysning
 med passende Oplysning af Loft og Vægge.

Egnet saavel til Almen-
 som til Arbejdsbelysning.

Leveres uden Merpris med
gul/opale eller rød/opale Skærme.

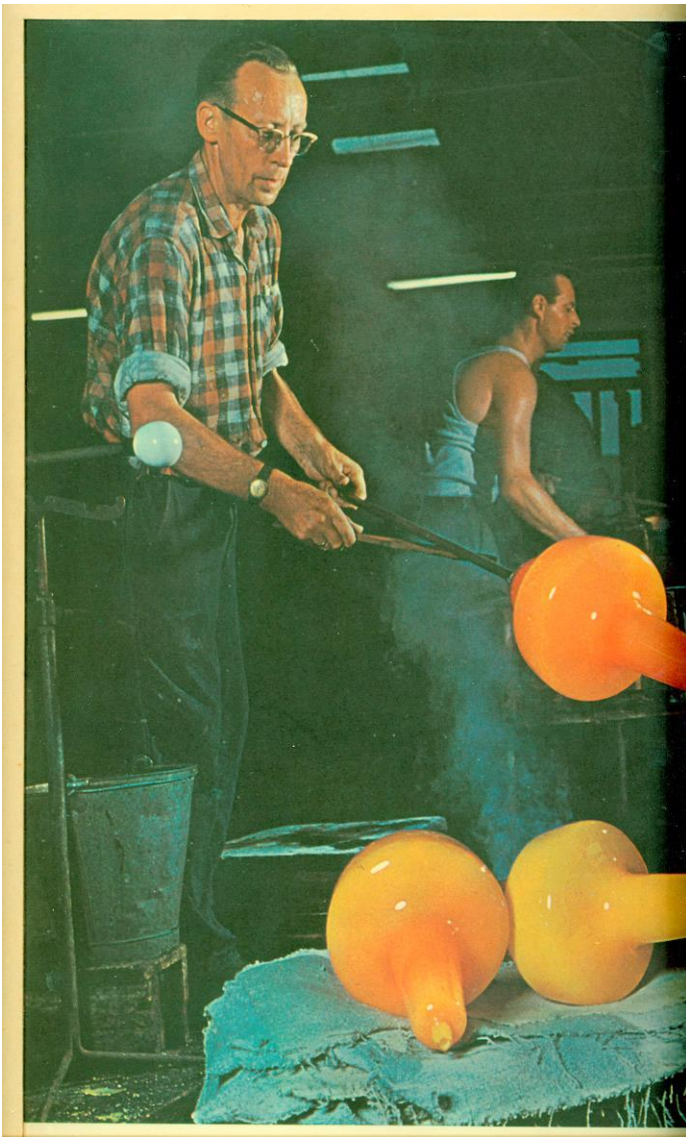
Alle nedenfor anførte Priser inkluderer
 1 m Stammekabel og Baldakin.

PHopal Nr. 17054

Le Klint Lamper

Børge Hansen og Helge Andersen er i gang med fremstilling af lampependler.

Bent Nordsted, Göteborg 1964

Bent Nordsted glasdesigner på Fyns Glasværk

Kora pendel designet af Bent Nordsted i 1962

Inderglas

Yderglas

Kora pendel

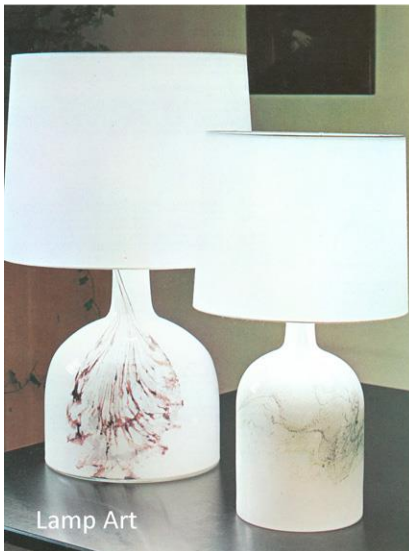
*Store Glasmager Svend Højer:
har her fanget an til et stort emne.*

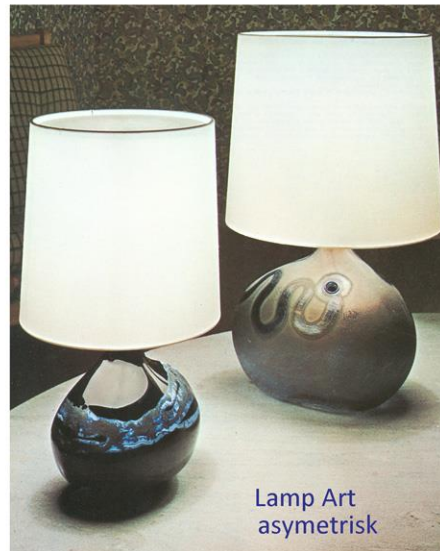
Fleur

Moon

Lamp Art

Lamp Art
asymmetrisk

Windsor

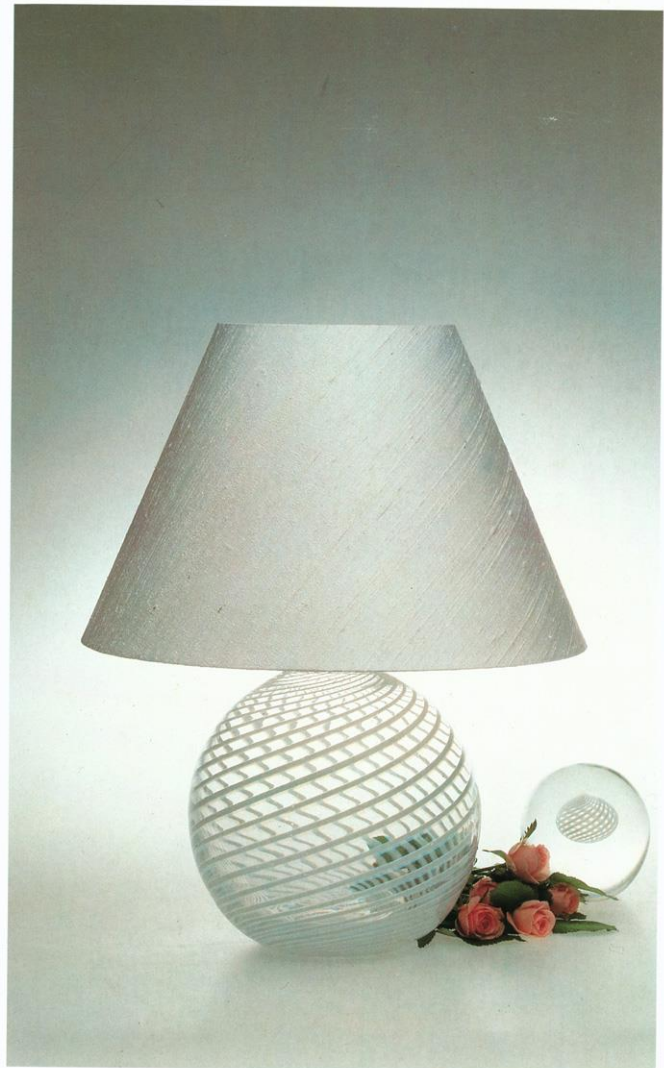
Opera

Michael Bang

Etude Sonate Kantate
Michael Bang

Lamper
Lamps
Lampen
Lampes

Nyt om produktion og glasslibere på de himmerlandske glasværker.

I den tidligste glaslitteratur skriver Peter Riismøller om Mylenberg Glasværk (Arv og Eje - 1956): *Mylenbergs historie er lige så tåget, som Conradsmindes er klar. Der er ikke bevaret kilder angående produktion og afsætning, retslige forhold eller stiftelse og ophør, kun nogen tilgang og afgang kan følges i kirkebogen og slet ikke udtømmende. Men værket kom til at forkorte Conradsmindes sidste år.*

Forhistorie.

I 1973 fandt man et katalog over Mylenberg og Aalborgs produktion, som menes at være udgivet 1859, i hvert fald er dette årstal påført med håndskrift, men måske er det 1-2 år ældre. Kataloget indikerede, at Mylenbergs betydning nok var større end hidtil antaget. Arkivalske undersøgelser, som Torben Witt, daværende museumsdirektør på AHM, omtalte i artiklen i særtrykket: Et par prislister for nordjyske glas, Hikuin 2 - 1975 sandsynliggjorde, at produktionen på Mylenberg - i perioden op til overflytningen af Conradsmindes produktion dvs. april 1857, ikke var optimal, da glasværkets produktion af flasker, som på den tid havde stor betydning for et glasværks økonomi, i forhold til glasovnens størrelse ”forekommer urimelig lav”, og derfor burde være større end det antal, der blev opgivet til de såkaldte fabrikslister for 1855 (180.000 flasker **etc.** til en værdi af 17.000 rd. (1)). Men da Conradsmindes produktionsværdi samme år til de såkaldte fabrikslister opgives til 30.000-40.000 rd., så er det, efter min mening, ikke nogen uacceptabel produktion for et nystartet glasværk.

Torben Witt skrev bl.a. i artiklen, om folketællingen 1855 for Vebbestrup sogn, hvor Mylenbergs medarbejdere omtales, at der ikke nævnes slibere eller flere andre mandskabs-kategorier, som et glasværk har brug for, så som smeltere og plegere, kun betegnelsen glasmager og fyrbøder bliver anvendt om de ansatte (2), og hentyder sandsynligvis med disse udtalelser til, at glasværket på daværende tidspunkt ikke viser tegn på den alsidige produktion, som kataloget for ”Mylenberg og Aalborg Glasværk 1859” indikerer.

Torben Witts opfattelse er tilsyneladende, pga. de oplysninger der foreligger på daværende tidspunkt, at det sikkert først er efter overflytningen af Conradsmindes produktion i april 1857, hvor Conradsminde blev nedlagt, at der sker den væsentlige og alsidige forøgelse af produktionen på Mylenberg, som ovennævnte katalog viser.

Men de manglende oplysninger, som Torben Witt påpeger i folketællingen, skyldes muligvis, at plegere ikke altid er en del af et glasværks fastboende personale med dertil hørende fri bolig på værket, men det er selvfølgelig en fordel, at de bor ret tæt på glasværket, så det gør de normalt. Når vi derimod taler om smeltere, så er de uundværlige og bor derfor på den tid altid på glasværket, vi må gå ud fra - i det her tilfælde - at smelteren er en af de omtalte glasmagere, hvilket også kunne være tilfældet med plegere. Anderledes forholder det sig med slibere, de kan i realiteten bo hvor som helst, da de på det tidspunkt (år 1855) ofte sleb glassene på fodbetjent slibemaskine.

Vi ved i dag med den nyeste viden, at Mylenberg alligevel iflg. FT. 1855 for Vebbestrup sogn havde en glassliber, Wilhelm Regenhard, der boede tæt på glasværket og som sandsynligvis i en periode har slebet på Døstrup Mølle (3).

Hvad dette ”etc.” (et cetera (latin) = *og så videre/og og resten*)) i ovenstående indberetning (180.000 flasker **etc.** ...) fra Mylenberg dækker over kommer Witt ikke ind på og medregner derfor heller ikke produktionen før april 1857 i Mylenbergs totale produktion. Da Jost Kielgast, glasværkets første driftsherre og forpagter sammen med Gandrupgaards godsforvalter Peter Wilhelm Hagen, havde et indgående kendskab til glasværksdrift, som forhenværende medforpagter af Conradsminde, så er det overvejende sandsynligt, at produktionen fra starten til en vis grad var tilrettelagt efter efterspørgsel og dermed en jævn afsætning. Det var jo ikke særlig hensigtsmæssigt at producere til lager, som Conradsminde havde gjort i vid udstrækning, men **etc.** kan jo kun dække over grønne emballageglas og/eller en hvidtglasproduktion, der foruden pingel (medicinglas) må omfatte forskellige hvide glasvarer.

Hvidtglasmagere på Gandrup Glasværk/Kielgast & Hagen.

Omfanget af sidstnævnte produktion er nok det, der har størst interesse i dag, for iflg. de oplysninger jeg nu har fundet, så er der ingen tvivl om, at værket tidligt efter starten har produceret drikkeglas og/eller andre hvide glasvarer. Det er der tydelige tegn på, idet glasværket siden juni 1854, altså mens det blev drevet af dets første forpagtere, har haft ansat ikke blot glassliberen Wilhelm Regenhard, men også glasmagerne Johan Frederik August Gundelach og Diedrich Heinrich Gottlieb Rademacher, som begge er nævnt på Mylenberg i FT. 1855, sidstnævnte er fortsat glasmager på Mylenberg i FT. 1860, hvilket indikerer, at han er hvidtglasmaker. Men det var Gundelach også, hvilket fremgår af ”Spare- og Forsørgelseskassen”, idet ikke blot Wilhelm Regenhard, men også Johan Fredederik August Gundelach og Diedrich Heinrich Gottlieb Rademacher er rejst fra Conradsminde d. 20. juni 1854, hvor de alle 3 ved ”afreise” får udbetalt deres sparepenge. Conradsminde beskæftigede på nævnte tidspunkt kun hvidtglasmagere.

Conradsmindes spare- og forsørgelseskasse.

Som omtalt i forrige afsnit, så viser det sig, at denne glassliber Wilhelm Regenhard ikke er helt så ukendt endda, da han er omtalt i regnskabsbogen: *Conradsmindes Spare- og Forsørgelseskasse 1845-1911*(4), som jeg har gennemset på ”Det Nørrejske Landsarkiv” i Viborg, så det nye i ovennævnte artikel fra må siges at være, at Wilhelm Regenhard også var glassliber på Mylenberg Glasværk. Vi ved nu, at Regenhard er ankommet til Conradsminde i foråret eller sommeren 1852, da han har indskudt et beløb til opsparing for ovngangen 1852/53, som iflg. oplysninger i ”Spare- og Forsørgelseskassen” startede i juli måned.

Vi får også en bekræftelse på, at Wilhelm Regenhard virkelig forlader Conradsminde og ikke blot flytter - da han, ved sin ”afreise” fra glasværket den 20. juni 1854, får udbetalt sine sparepenge.

Vi får også den oplysning, at Wilhelm Regenhard tidligst forlader Mylenberg i juni 1857, da han på det tidspunkt, i øvrigt sammen med flere af de fratrådte og fyrede glasmagere på Conradsminde, får udbetalt et mindre beløb fra ”Glasværkscontoiret” på Conradsminde, som han har til gode med renter, for - som der skrives: ”*indskudt for maaneden Juli 1854 i ovngangen 1854/55*”. Beløbet ser altså ud til at være et opsparet beløb, som han ved en form for efterberegning havde til gode.

Det skal bemærkes, at det ikke er alle glasslibere på Conradsminde, der er nævnt i ”Spare- og Forsørgelseskassen” bl.a. glassliber Otto Hansen, der i folketællingen 1855 er benævnt glassliber. Han kom som barn til Conradsminde i krigsråd Rasmus Conradsens tid, som søn af glasmager Andreas Hansen, der kom fra Norge. Det samme gælder Niels Chr. Christensen, der er glassliberlærling I FT. 1855, han nævnes heller ikke. Niels Christian Christensen var født i Blære sogn den 8. juni 1836 og kom i april 1853 (iflg. ”Afgangs-liste”) til Conradsminde.

Riismøller skriver i ”Arv og Eje 1956”, at ”kassen” blev oprettet af godsejer A. Th. Schütte i 1840, da han ejede værket, men 1845 er nok mere rigtig, da de første indføringer i protokollen er sket i 1845. Det fremgår af ”kassen”, at en del af glasmagernes indtægt blev indsat til opsparing og en del til forsørgelse. Det ser ud som om alle glasmagere og smeltere, hvis de er aktive, er registreret i ”kassen”, men ikke alle glasslibere, derudover nævnes der en smedemester Fritz Kielgast og forpagter Kissmeyer, der hurtigt udtræder.

Den ”ukendte” glasmager F. Storr.

Det mest spændende, jeg bemærkede i ”Spare- og Forsørgelseskassebogen”, viste sig at være, at der var omtalt en glasmager F. Storr, der ankom til Conradsminde i 1851. Denne glasmager F. Storr forlader sammen med mange andre glasmagere Conradsminde - pga. glasværkets nedlæggelse - i løbet af foråret og sommeren 1857, hvor de ved deres afrejse får udbetalt deres sparepenge. Blandt dem var også glassliber J. Tohn (Julius Thon), født c. 1833, der er ankommet til Conradsminde i 1853, hvilket ses af, at han har indskudt sparepenge første gang for ovngangen 1853/54. Han er i øvrigt den eneste glassliber, der nævnes i ”kassen” udover Heinrich Tönnies, der ankom i 1847 og Wilhelm Regenhard.

Navn	Beløb
Glasmager F. Storr	
1857	
1858	

Protokolside i ”Conradsmindes Spare- og Forsørgelseskasse 1845-1911” med ”Glasmager F. Storr”.

Christian Storr fra FT. 1855.

Den glasmager Christian Storr, som bliver omtalt i FT. 1855 på Conradsminde, finder jeg ikke oplysninger om i ”Spare- og Forsørgelseskassebogen”, hvilket undrer mig lidt, da Torben Witt i artiklen: *Et par prislistes for nordjyske glas, Hikuin 2 - 1975*

skriver, at denne Christian Storr er ankommet til Conradsminde i 1852, og at han er identificeret, som den Johan Heinrich Christian Storr, der er glassliber på Mylenberg iflg. FT. 1860 for Vebbestrup sogn (5) og som iflg. samme folketælling er født i Hohn sogn i Slesvig.

Jeg var derfor lidt tvivlende over, hvor vidt den omtalte glasmager Christian Storr, der er omtalt i FT. 1855 for Conradsminde (Ravnkilde sogn), skulle være identisk med den glasmager F. Storr, der er nævnt i Conradsmindes "Spare- og Forsørgelseskassebog". Det hele forekom mig lidt mystisk, især da glassliber Johan Heinrich Christian Storr tilsyneladende ikke havde et fornavn med forbogstavet F, men jeg slog mig i første omgang tilfreds med, at han nok havde et fornavn mere.

Indfaldsvinkel: 2 personer.

Men mystikken blev større ved en nøjere undersøgelse, for det viste sig, at glasmager Christian Storr fra FT. 1855 (Conradsminde), som tilsyneladende åbenbart også havde et fornavn, der begyndte med forbogstavet: F, kun var 26 år (altså født c. 1829) og med angivet fødested: Tyskland, medens glassliber Johan Heinrich Christian Storr var født 4-8-1824 i Friederichsfeldt, Hohn sogn, Slesvig (6).

Desværre forekommer sådanne uregelmæssigheder af og til i folketællinger, så jeg kom i første omgang ikke videre i mine bestræbelser med at bevise, hvilket jeg havde en vis formodning om pga. deres forskellige erhverv, at der her var tale om 2 personer.

Dog kunne jeg fastslå, at der ikke var noget bevis på, at glasmager Christian Storr fra FT. 1855 (Conradsminde) og glassliber Johan Heinrich Christian Storr fra FT.1860 (Mylenberg) var en og samme person.

Fødestedets betydning.

Her er det værd at bemærke, at når en person angiver fødestedet: Tyskland, så betyder det, at man er født indenfor det område, som fra 1815 til 1866 udgjorde "Det tyske Forbund", der var en løs konføderation af 40 europæiske kejser- og kongeriger, hertug- og fyrstendømmer samt fristæder, som alle var tysktalende og hvor Prøjsen (Preussen) og Østrig var toneangivende. Så hvis en person angiver, at han er født i Tyskland, så kan han være født ethvert sted i de områder forbundet omfattede, heldigvis angiver de fleste ofte deres særlige nationale område, f.eks. angav Wilhelm Regenhart i FT. 1855 for Vebbestrup sogn, at han var født i Hannover, hvilket betød at han var født i kongeriget Hannover.

Glassliber Johan Heinrich Christian Storr angiver i FT. 1860 for Mylenberg (Vebbestrup sogn), at han er født i Hohn sogn i Slesvig, men da Slesvig ikke var medlem af "Det tyske Forbund", så vil han aldrig benævne sit fødested som Tyskland. Af den grund kan han derfor ikke være identisk med Christian Storr fra FT. 1850 for Ravnkilde sogn, der har angivet sit fødested som Tyskland, med mindre folketællingskommisæren har lavet en fejl.

Holmegaards glasmager Joh: Chr: Fred. Storr.

Der faldt nogle brikker på plads, da jeg undersøgte FT. 1850 for Holmegaards Glasværk (Fensmark sogn), for her optræder der en glasmager Frits Storr, 22 år, ugift

og født i Tyskland og på kost hos en glasmager Carl Storr og hans familie – hvilket er hans broder. Det slog mig, at han passede godt ind i det ”billede”, jeg havde vedrørende den glasmager F. Storr, der er nævnt i ”Spare-og Forsørgelseskassen”. Desuden bar den ældste af hans nevøer også fornavnet Christian, hvilket indikerede at denne Frits Storr sandsynligvis også hed Christian, da de samme navne går igen inden for samme familie.

Mit spirende håb blev til vished, da jeg undersøgte ”Afgangslisten” i kirkebogen. Her kunne jeg konstatere, at en glasmager Joh: Chr: Fred. Storr, 23 år, forlader Fensmark sogn den 20. aug. 1851 for at rejse til Nørrelund glasværk, som Conradsminde her benævnes. Desværre nævnes fornavnet Frits ikke i forbindelse med nævnte person, men det kan skyldes, at personer med navnet Frederik ofte bliver kaldt Fritz, det har jeg set flere eksempler på i de tyske glasmagerslægter, men det korte og lange er, at glasmager Frits Storr også er forsvundet fra Holmegaard Glasværk, da han ikke nævnes i næste folketælling (i FT.1840 benævnes han med sit døbenavn: Frederik).

Der er således ingen tvivl om, at F. Storr fra ”Spare- og Forsørgelseskassen” er identisk med den glasmager Johan Chr: Frederik Storr, der rejste fra Holmegaard til Conradsminde 20. aug. 1851 og dermed også den Christian Storr fra FT. 1855 (Conradsminde). Den nævnte dato: 20. august 1851 passer i øvrigt fint med ”Spare- og Forsørgelseskassens” oplysninger, hvor af det fremgår, at denne glasmager F. Storr første gang har indskudt sparepenge i ”kassen” for oktober kvartal 1851.

Det skal bemærkes, at Ravnkilde kirkebog to gange i hhv. 1853 og 1854 nævner en glasmager Storr som fadder ved dåb, men ikke nogen glassliber Storr. Iflg. ”Spare- og Forsørgelseskassen” var der kun ansat en med navnet Storr dvs. F. Storr i perioden 1851-1855. Conradsminde havde i sin driftsperiode ansat 3 glasmagere med efternavnet Storr, de var for i øvrigt brødre. Det vides ikke om der er familiebånd mellem glassliber Storr og de 3 brødre Storr.

Hvor glasmager Johan Christian Frederik Storr (F. Storr) rejste hen efter Conradsmindes lukning vides ikke, men muligvis til Mecklenburg, for der var han født. Han kom med sine forældre, faderen var glasmager og 5 søskende til Holmegaard i perioden 1834 -1836.

Glassliber Johan Heinrich Christian Storr.

Det må med ovennævnte redegørelse være bevist, at glassliber Johan Heinrich Christian Storr, der arbejdede på Mylenberg, aldrig har virket som glassliber på Conradsminde, som Torben Witt skrev i artiklen: ”Et par prislister for nordjyske glas”, Hikuin 2 – 1975. Der er således kun 3 glasslibere, der har virket på Conradsminde, efter at Heinrich Tönnies og hans lærlinge rejste fra glasværket i juni 1855, og det er glassliber Julius Thon, som iflg. ”Spare- og Forsørgelseskassen” forlader Conradsminde i juni 1857, hvor han får udbetalt sine sparepenge, samt Otto Hansen og Niels Chr. Christensen, der forlader Conradsminde ved samme lejlighed, alle med vidt forskellige perspektiver

.Det er tidligere nævnt, at Otto Hansen, 20 år og Niels Chr. Christensen, 19 år, der iflg. FT. 1855 på Conradsminde (Ravnkilde sogn) omtales som hhv. glassliber og glassliberlærling, ikke nævnes i ”Spare- og Forsørgelseskassen”, hvilket må skyldes

nogle forhold, som vi ikke har kendskab til. Vi ved iflg. "Afgangslisten" for Ravnkilde sogn, at "*Otte Hansen, 23 Aar, glassliber – med bemærkningen: opholdt sig på Conradsminde til Mai 1857 uafbrudt i 20 Aar*", som der skrives - rejste til *Kjøbenhavn eller Christiania (Oslo)*, da Conradsminde blev nedlagt og at "*Niels Christ. Christensen, 20 Aar, glassliber - 1. Mai 1857 rejste til Mylenberg Glasværk*". Hvad der blev af Julius Thon fortæller "Afgangslisten" for Ravnkilde sogn ikke noget om, men iflg. Hobro pasprotokol 1856-1858, så løser Julius Tohn, glaspuster, 24 år, født i Westphalen, pas til Stockholm den 23. april 1857, i øvrigt sammen med 3 af de tidligere ansatte Conradsminde medarbejdere.

Hvornår glassliber Johan Heinrich Christian Storr er ankommet til Mylenberg ved vi ikke. Vi træffer på ham første gang i FT. 1860 (Vebbestrup s.), han nævnes flere gange i kirkebogen, bl.a. bliver han gift i 1862 og far i april 1863. Han kan være ankommet til Mylenberg før eller i forbindelse med idriftsættelsen af slibeværkstedet på Døstrup Mølle, da Døstrup Mølle jo iflg. kontrakten skulle trække 2 slibemaskiner (5). Efter at Mylenberg var lukket rejste glassliber Johan Heinrich Chr. Storr til Kastrup Glasværk, her døde han 26. nov. 1865 af sygdommen *Caihexie*, som præsten skriver (engelsk: Cachexia /dansk: Kakeksi).

Da "Mylenberg og Aalborg kat. 1859" averterer med malede glasvarer, så kan man formode, at glassliber Johan Heinrich Chr. Storr og/eller Wilhelm Regenhart også var glasmaler, selvom der ikke er bevis for det. Det vides at nogle glasslibere udøvede glasmaleriet, bl.a. Heinrich Tönnies på Conradsminde og Wilhelm Iserhorst på Holmegaard (7), mht. sidstnævnte så kender jeg ikke baggrunden for udsagnet.

Hankekrus med emaljemalet gult devisfelt med sort indramning og tekst: Vær Lykkelig. Devisfeltet har under feltet den fligede nordjyske rose og over feltet to symmetriske rosenknopper med hvid center kvist samt på begge sider af feltet - anbragt symmetrisk - en blomst med orange krone og blå kronblade, tre blade, hvide kviste og 2 orange knopper.

Det viste hankekrus er typemæssigt averteret i ”Mylenberg og Aalborg kat. 1859”, hvor det, især pga. den danske devise, derfor menes fremstillet, og det kan så være en af de to nævnte eller en helt tredje ukendt person, der har malet disse krus, som kendes i et begrænset antal med nogle få forskellige deviser. Hankekruset er så vidt vides ikke kendt med identisk dekoration, og det har den samme formfejl, som findes på flere af de emaljemalede riflede nordjyske krus og vandglas.

Den viden, der er publiceret her, gør, at vi må revidere noget af vores hidtidige viden om glasslibere på Conradsminde og Mylenberg:

Oversigt over hvilke glasslibere (ikke lærlinge) der var ansat på henholdsvis Conradsminde og Mylenberg og deres opholds varighed, hvor den vides, for der er flere usikkerhedsmomenter, bl.a. har vi ingen viden om Niels Chr. Christensens tilstedeværelse efter 1.5 - 1860.

- **Conradsminde:** Johan Georg Heinrich Ludvig Tönnies 1847-55, Wilhelm Regenhard 1852-54, Julius Thon 1853-57, Otto Hansen 1837-57, Niels Chr. Christensen 1853-57.
De 2 sidstnævnte er udlært som glasslibere på Conradsminde i hhv. ca. 1854 & 1856.
- **Mylenberg:** Wilhelm Regenhard 1854-57?, Niels Chr. Christensen 1857-60?, Johan Heinrich Christian Storr 1860?-1863.

Slibekompetencer.

Desværre ved vi næsten intet om de omtalte glasslibers kompetencer. Heinrich Tönnies var 21 år, da han ankom i 1847, men kompetencen bliver normalt større med alderen. Wilhelm Regenhard var 28 år, da vi i 1852 første gang hører om ham, han må siges at være en ret erfaren sliber, og den eneste, så vidt vides - der har slebet på både Conradsminde og Mylenberg - udover Niels Chr. Christensen, man kan derfor formode, at der næppe kan være den store forskel på de 2 værkers produktion mht. kvaliteten. Men da Johan Heinrich Christian Storr, født 1824, som vi først har sikkert kendskab til i 1860, også må siges at have stor erfaring, har han sikkert også behersket håndværket temmelig godt, men hvor godt i forhold til Regenhard er svært at vide.

Mht. Julius Thon, så var han med sine 20 år heller ikke så erfaren, da han ankom til Conradsminde i 1853, men derfor kan han jo godt have tilegnet sig nogle kompetencer, tiden var jo en anden, og værket stillede sikkert andre krav til nye medarbejdere end man gjorde tidligere. Otto Hansens og Niels Chr. Christensens slibekompetencer må derimod være mere begrænset, da de jo har lært håndværket på Conradsminde, men der skulle jo også være nogle, som sleb facetter og kuglesleb anhæftemærket. Hvor længe Niels Chr. Christensen var glassliber på Mylenberg vides ikke, idet vi ikke har oplysninger om ham efter 1/5 1860.

Da Døstrup Mølle trak 2 slibespindler, er det nærliggende at antage, at Johan Heinrich Christian Storr enten har slebet på Døstrup Mølle sammen med Wilhelm Regenhard eller har afløst denne på et tidspunkt mellem 1857 og 1860, i nævnte

periode har vi ingen oplysninger om deres tilstedeværelse på Mylenberg. ”Til- og Afgangslisten” for Vebbestrup sogn har ingen oplysninger om hverken Wilhelm Regenhard eller Johan Heinrich Chr. Storr.

Man ved at Conradsminde i 1854 gik over til en mere effektiv slibeprocess, da man på det tidspunkt fik, som det blev beskrevet i datiden: ”En maskine til 4 Hestes Kraft anvendes til Materialernes Mengning og Glassets Slibning” (8), men da Mylenberg fra i hvert fald oktober 1856 med sliberiet på Døstrup Mølle også har haft et meget effektivt sliberi (9), så kan man formode, at Mylenberg sandsynligvis må have slebet en del flere glas end Conradsminde, især når man tager i betragtning, at Mylenbergs tidshorisont var længere end Conradsmindes, hvad angår en effektiv slibeprocess. Hvordan glasslibningen er foregået på Mylenberg, efter at kontrakten på Døstrup Mølle blev aflyst i januar 1861, kan man kun gisne om, men mon ikke en lignende maskine - som den på Conradsminde - er taget i brug.

Resume og konklusion.

De her fremkomne oplysninger viser, at Mylenbergs produktion allerede fra juni 1854 var alsidig med en produktion af både grønne- og slebne hvide glasvarer, det viser tilstedeværelsen af de 2 hvidtglasmagere, A. Gundelach og Rademacher samt glassliber Regenhard. Mylenbergs betydning var dermed større – også før overflytningen af Conradsmindes produktion i april 1857 – end Riismøller antog i 1956 og som hans efterfølger, Torben Witt ikke anfægtede med det materiale, han havde til rådighed i 1975, men de her nævnte nye oplysninger, som de omtalte glashistorikere ikke har haft adgang til, fordi de var svært tilgængelige, forrykker noget det indtryk, man tidligere havde om Mylenbergs produktion i forhold til Conradsmindes, især når man også tager i betragtning, at bemanningen mht. glasslibere også var en del anderledes på de 2 glasværker end hidtil antaget.

Økonomisk var Mylenberg tilsyneladende ikke særlig godt kørende, men det var Conradsminde heller ikke på noget tidspunkt, men begge værker producerede nogle glas, hvilket jo er det, der har mest interesse i dag. Oprindelsen af disse glas vil, selvom de er nok så markante, nok altid give anledning til diskussion, til trods for fremkomsten af det nye katalog- og kildemateriale, som Riismøller ikke kendte til, da han i perioden 1956-63 fremsatte sine teorier og konklusioner på basis af flere mundtlige beretninger, en del skriftlige kilder og et ensidigt katalogmateriale.

03-04-2013 Jørgen Frank Rønnest / E-mail: jronnest@hotmail.com

Noter:

- 1) Torben Witt: Et par prislistes for nordjyske glas, Hikuin 2 – 1975 side 9.
- 2) se note 1 side 20
- 3) Jørgen F. Rønnest: Nyt om nordjyske glasslibere. Glasnyt nr. 50/feb. 2011 side 3.
- 4) Landsarkivet for Nørrejylland: Nørlund Godsarkiv G 172-115.
- 5, 6) se note 1 side 13.
- 7) Bent Wolstrup: Danske Glas 1814-1914 på Øregaard Museum 1996 side 10.
- 8) se note 1 side 13
- 9) Marius Johansen beretter om glasslibning på Døstrup Mølle. Glasnyt april 1986 side 7.

Farvel og tak Michael

Af Jan Kock

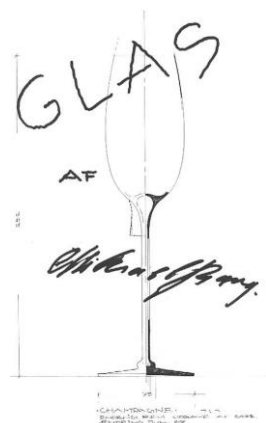
Da Michael Bang i 1968 blev ansat som kunstner på Kastrup-Holmegaards Glasværker var han kun 24 år, men havde allerede da fået en bred og alsidig erfaring inden for det at formgive og designe. Han havde arbejdet med keramik hos Bjørn Wiinblad, lært modellørfaget på Den kongelige Porcelænsfabrik og fået et par års erfaringer med at formgive glas på glashytten i Ekenäs, Sverige. Michael blev anbragt på glasværkernes afdeling i Odense, hvor man havde stor erfaring i at blæse belysningsemner og glas i alle farver. Det blev til mange gode år i Odense. Her følte han sig godt tilpas, hvilket bragte ham i det kreative hjørne. Blandt det meget der blev skabt skal nævnes serien *Palet*, gjort i en enkel og ukrukket formgivning iklædt 70'ernes stærke farver. Værkets dygtige glasmagere gjorde, at skåle og fade blev udformet med omlagte kanter og pålagte segl. En af Michaels stærke sider var nemlig, at se på hvilke muligheder der lå i glasset og at forny og genbruge de traditionelle teknikker, som glasmagerne anvendte. Inden for belysningsglasset skabte han en stor fornyelse og designede en perlerække af originale lamper. Den elegante *Etude* lampe produceres den dag i dag og må betegnes som en klassiker. En anden lampe fra de år hedder *Astronaut* og var uhyre tidstypisk og svær at blæse.

Nede på Holmegaard skabte Michael gennem årene desuden en række af fine drikkeglasservicer og andet, som altid fangede tidsånden samtidig med at det umiskendeligt var hans egen stil. Et godt eksempel er drikkeglasset *Ballet*. Ud over Michael var der i samme periode en lille gruppe af fast tilknyttede kunstnere på Holmegaard med Per Lütken i spidsen. Det gav på godt og ondt kollegialt med- og modspil.

For Michael var det en vanskelig opgave at formgive og designe noget nyt. Ofte tvivlede han på sine evner og var usikker på om det nye nu var godt nok. Det kunne være en overvindelse af de større at gå over i hytten og få afprøvet sine ideer. Men når det lykkedes var alt godt. Undervejs blev der også til unika glas og udstillinger, som viser, at Michael også var en sand kunstner. Michael var aktiv som designer indtil sygdom ramte ham for nogle år siden.

I 1985 skrev Michael Bang en artikel i *Glas & mennesker* om det at designe. Titlen er: *Uden mennesket – intet glas. Eller: Glas er vist femininum*. Et stykke nede er følgende passage: ”Jeg tror, glas er femininum. Men det kræver sin mand at lave glas. For arbejdet med glas er også en lidt splidagtig proces, hvor man ustandselig svinger i en besværlig men også inspirerende pendulfart mellem både at være varmt engagereret i processen og så køligt, analytisk distancerende til først og fremmest sig selv. Hele tiden spejdende efter det øjeblik, hvor opgaven og dens løsning kommer én i møde, et skabelsesøjeblik måske, hvor GLASSET pludseligt står der, færdigt, og ligner noget man altid har kendt, noget, der altid har været der.”

Michael Bang døde her d. 6. april efter lang tids svækkelse og sygdom.

Besøg hjemmesiden

www.gsaa1976

Hits: 24350 | Tip en ven | [SHARE](#) | [Sitemap](#) | [Synes godt om](#) 0

Glashistorisk Selskab Aalborg*1976

[Forside](#) | [Velkomstsider](#) | [Om Selskabet](#) | [GLASNYT](#) | [Genoptryk](#) | [GlasLitteratur](#) | [Medlemssiden](#) | [LINKS](#) | [GLASUDSTILLING](#) | [KONTAKT](#)

Glashistorisk Selskab Aalborg blev stiftet i Aalborg mandag den 23. august 1976 for at skabe et forum, hvor glasinteresserede kan få udbygget deres kendskab til "GLAS" og høre nyt fra mennesker, der forsker i emnet.

Glashistorisk Selskab Aalborg*1976
Postbox 543
9100 Aalborg

link til GSAA hjemmeside
www.gsaa1976.dk
eller
www.glashistoriskselskabaalborg.dk

pressemeddelelse [tryk her](#)

Sidst opdateret:
Aalborg den 23. marts 2013 16:30
[webmaster](#)

[link til litteratur om Glasværket i Aalborg](#)

GLASLOPPEMARKED

GLAS EFTERLYSNING: [tryk her](#)

En advarsel:
Der er falske kopier af nøgne jomfruer i omløb!!

Ønsker Du at blive medlem [tryk her](#)

MØDER og arrangementer 2013

SATSFARVEN hvad er det ?

NYT indslag om Holmegaards
[Glasværk labels](#)

Nyt indslag om glas fra medlemmerne

Tryk her og se nyt om
GLASUDSTILLINGER

Tryk her og se en film fra prøvesamlingen

Følg med i registrering af
prøvesamlingen på Næstved Museum
[tryk her](#)

NY GLASBOG [tryk her](#)
se boganmeldelsen [tryk her](#)

Glashistorisk Selskab Aalborg 1976